

Kung Gustaf på Gövik

Samt familjen Keiller

Nedskrivit på skrivmaskin ca 1950. Bidragsgivare: D. Keiller

Kap. 9

Kungen på Gövik

1903 bodde kung Gustaf för första gången på Gövik som gäst hos familjen Keiller. Sedan 1917 har han regelbundet utan undantag varje sommar tillbragt några veckor i det vackra hemmet.

Vistelsen på Särö kan kallas kungens semester. Här får han under några veckor tillfälle att leva som privatman utan hovceremonier. Han får, som han älskar, sitta i lugn och ro i solen. Hans favoritplats är en bekväm korgstol på Södra verandan och där sitter han ofta, när solen gassar, med fötterna på bordet. Men en glimt i ögat brukar han då säga:

- Vårdinnan har lovat att jag får sitta på det här viset.

Då trivs han och då känner han sig fri och belåten - som alla andra semesterfirare - och han utvecklar hela den ungdomliga charme som är honom egen.

Dagarna förflyter efter ungefär följande program:
Kl. 9.30 på slaget kommer kungen ned till frukost i matsalen. Han är av naturen utrustad med ett utmärkt morgonhumör och frukosten aväts därför alltid i den bästa stämning. Vid kungens kuvert står en stor Baumkuchen, ett slags spettekaka, som konungen själv skär och delar ut bland familjens medlemmar. Han vet precis hur pass stor bit var

och en vill ha.

- Här får du din lilla "aning", säger han till kabinettskammarherre Keiller, under det att han till de yngre medlemmarna av familjen skär stora stycken, som han hystar till dem. Även vid frukostbordet behövs det "bollsinne".

Efter frukosten går kungen ut på Södra veranden där han börjar dagens arbete med att gå igenom posten och tidningarna. Trots sina 90 år hinner kung Gustaf dagligen att läsa åtta tidningar. Han ser ögonblickligen vad som är aktuellt, intressant och värdefullt och han har alltså jämt samma förbluffande goda minne av vad han läst.

Posten avverkar han snabbt och effektivt. Raskt ser han vad han vill besvara personligen och vad som skall överlämnas till kabinettskammarherren och adjutanten. Posten är i regel mycket vidlyftig.

Särskilt roligt tycker kungen att det är, då han får brev från de små prinsessorna på Haga. En sommardag fick han samtidigt brev från tre av prinsessorna, vilka med sin bästa stil präntat ett hjärtligt tack för den lekstuga, som han låtit inreda åt dem på Solliden. Då log kungen av belåtenhet och visade med synbar glädje de små breven. Lille prins Carl Gustaf är hans särskilda favorit och om vad den lille prinsen säger och gör talar han gärna.

Före lunch skall alla regeringshandlingar vara avklarade. Detta går till på så sätt att kabinettskammarherren förelägger handlingarna för konungen, som ögnar igenom och signerar dem, varefter han skjuter över dem till adjutanten.

som står mitt emot, på andra sidan bordet, i beredskap med sanddosa. Handlingarna torkas nämligen ej med läskapper utan de sandas med fin, vit sand, såsom Kungl. Maj:ts signatur sandats under seklers lopp i Sverige. Den historiska sanden förvaras i en, om en stor salt dosa erinrande, silverbeslagen flaska.

Kabinettskammarherren kan sägas vara den civila mellanhanden mellan kungen och hans omgivning. Adjutanten, åter, är kungens militära mellanhand. På den senares lott kommer även att till konungens handsekreterare vidarebefordra de skrivelser, som denne på kungens uppdrag skall besvara.

Sedan posten är avklarad mottar kungen eventuella besökande, som anmäls av kabinettskammarherren. Vid Norra verandan samlas vid samma tidpunkt alla de gummor, och gubbar, som lunkat i väg till Landsfadern för att framlägga sina bekymmer. Ingen går ohulpen från kung Gustaf. Dit kommer även diverse försäljare, spetsgummor, gårdfarihandlare och knallar, som statsfrun får ta hand om. Hon tittar på vad de har i sina korgar eller väskor och väljer ut, vad hon gissar att kungen vill köpa, varefter hon bär in proven till kungen, som alltid köper något.

När förmiddagens arbete är överstökat reser sig kungen och säger:

- Nu går vi och badar.

Det skall vara mycket kallt och ruskigt för att han ej skall hoppa i de salta böljorna. Ännu vid 91 års ålder badade kungen nästan dagligen under Särö-besöket.

Lunchen serveras kl 12.30. Bredvid sig på bordet har kungen sina lilla radioapparat, ty han försummar aldrig att ta in dagsnyheterna från T.T. Även då det är gäster vid bordet lyssnar han på meddelandena, ty han vill alltid vara väl underrättad. I all synnerhet är kung Gustaf intresserad av det utrikespolitiska läget. På tal om detta intresse är politik det enda ämne, som aldrig dras upp i kungens sällskap. Den saken diskuterar han uteslutande med sin regering och sina sändebud. Jo, en sak till är tabu - skvaller. Men det är ju en gammal klok tradition hos berna-dotterna att aldrig lyssna till förtal.

Klockan 2 beger sig kungen till krocketplanen uppe vid Tennis, där han spelar ett parti, som varar 2 - 3 timmar. Krocketplanen anlades år 1935 av kabinettsskammарherre Keiller, som visste att kungen på Solliden gärna spelade krocket som ombyte till tennis. Planen är anlagd efter alla konstens regler och där trivs kungen mycket väl.

Klockan fyra åker kungen hem till Gövik för att dricka te, till vilket i regel några damer inbjudits. Efter teet brukar kungen ägna en stund åt broderiarbeten, men det händer mer än ofta att han, trots semestern, måste lägga från sig det antependium eller vad han sysslar med, för att ägna sig åt några brådskande skrivelser eller ärenden, som måste expedieras.

Middagen intages kl. 7.30 kungen är då alltid omklädd i smoking, som alltjämt är hans favoritplagg. Vare sig middagen intogs på Gövik eller hos några av hans gamla vänner på ön eller i grannskapet består den aldrig av mer än två lätta rätter jämte frukt eller bär. I förbigående nämnt följer kung Gustaf samma matsedel hemma i Stockholm och på sina lustslott, naturligtvis med undantag för de

officiella banketterna, då den traditionella långa raden av rätter bärs in på guld- och silverfat.

Efter middagen konverserar konungen en stund med gästerna, varefter han slår sig ned vid bridgebordet.

Må det här vara tillåtet att söka ge en bild av konung Gustaf som privatman.

Han är en högt bildad man och har ett osedvanligt gott minne. Vare sig det är fråga om tio år eller en mansålder tillbaka i tiden erinrar han sig lekande lätt personer eller episoder.

"Det var då du fick kvisten av mej", kan han säga om en älgjakt, som ägde rum för många år sedan. "Henne minns jag väl. Jag kan se henne på Norrbro, följd av sin läpare", kan han anmärka på tal om drottning Josephine. Han minns gamla drottning Victoria av England, kejsar Frans Josef av Österrike, hela raden av furstligheter och statsmän, men han kommer även i håg mycket annat, såsom när en av kyrkoherde Béens gamla gunnor från Kristine församling påminde kungen om att hon en gång tidigare hade fått hälsa på honom och han genast med ett vänligt leende svarade:

- Det kommer jag i håg. Du har samma hatt i dag.

Kungen talar och skriver flytande franska, tyska och engelska. Men han kan dessutom danska och norska. I all synnerhet talar han norska som en inföding. Den yngre

generationen har kanske glömt att han under många år i sin ungdom var norsk kronprins och att han då grundligt lärde sig språket.

Att kungen varit en av landets främsta tennisspelare vet alla, liksom att han är en verkligt god ryttare. Han har aldrig varit direkt road av ridning eller intresserad av hästar, men vad andra under årtal har måst arbeta sig till, har han fått i gåva av naturen. Han har en elegant, följsam och säker sitt och förmågan att ge hästen de rätta hjälperna. Trots att han inte synes äga någon uppmärksamhet åt hästar, vet han genast, på tal om saken, vilken häst han eller den och den red vid det eller det tillfället. Sitt hovstall håller han styvt på. Han har sett så mycket i fråga om hästar och ekipager att han vet att ett utländskt sändebud med någon känsla för hippologi blir imponerad, då sjuglasvagnen hämtar till audiens. Förmodlingen hör detta samman med kung Gustafs säkra sinne för kvalitet. Han har i allt en exakt och personlig smak och uppskattar topppunkter vare sig det är fråga om konst, litteratur, vackra hästar eller sköna kvinnor. De sistnämnda bör dock helst även vara utrustade med en vacker sångröst, ty det musikaliska intresset är ju ett av de mest framträdande hos konungen. Sång och musik diskuterar han som en fackman.

Hur kungen vid sin höga ålder och med sin försvagade syn ännu kan vara en så träffsäker skytt förvånar alltjämt hans jaktkamrater. Senast förra hösten 1948 nedlade den 90 å-
rige monarken med ett välriktat kulskott en vacker skovel-
hjort på Ottenby. Han är även en skicklig biljardspelare.

Vänfasthet hör till kung Gustafs vackraste sidor. Han glömmer aldrig sina gamla vänner och frågar alltid efter deras barn och familjer. Lugn, anspråkslöshet och taktfull-
het är för kungen utmärkande drag. Det skulle aldrig falla
honom in att visa dåligt humör, om något mankerar. Men han
tycker inte om att bli störd, då han spelar kort, såsom
det inträffade en gång förra sommaren, då barnbarnen till
en av värdinnorna på ön passade på att "leva apa" i rummet
ovanför kungens bridgebord. De bråkade så att taklampan
gungade. Då vände sig kungen till värdinnan och sade milt
förebrående:

- Ska inte ungarna gå och lägg sig snart?

Själv drar sig kung Gustaf tillbaka omkring midnatt
till de rum, som alltid står till hans förfogande på Gövik.
Där möts han av sin trogne kammartjänare, Oscar Lindberg,
som i många år varit i kung Gustafs tjänst.

- Lindberg är utomordentlig, berättar statsfrun
Keiller. Han är alltid lika hjälpsam, försynt och taktfull.

Han glömmer aldrig något. Om han vid tillfälle misstänker att jag skall ha glömt något, säger Lindberg på sitt taktfulla sätt: "Jo, statsfrun, hur var det H. Maj:t önskade? Jag minns inte riktigt, men ... Naturligtvis vet Lindberg precis vad konungen önskade.

Under 31 år har Keillers jägare, Erik Fredriksson, tjänstgjort som kungens chaufför. under majestätets vistelse på Särö. Han berättar om hur han en dag körde kungen och hans adjutant in till Göteborg. Under vägen sade konungen:

- Jag har tänkt ge dej en medalj, om du vill bära den.

- Tack, Eders Majestät, den vill jag gärna bära, svarade Fredriksson.

- Här har du den då, sade kungen och stack etuit i Fredrikssons ficka.

I bland brukar kungen roa sig med att svara på telefonen, då det ringer till Gövik. En dag ringde en av tvättgummorna, ett i vanliga fall ganska ampert fruntimmer.

- Hallå, vem talar jag med? frågade hon.

- Med kungen, svarade majestätet.

Då blev det dödstyst i telefonen. Han vände sig till statsfrun och sade med ett glatt leende:

- Jag tror hon svimmade.

Varför trivs kungen så bra hos Keillers? Den frågan är lätt att besvara. Det beror på att kabinettskammarherre och statsfru Keiller är bland de mest älskvärda, vänliga och naturliga människor man kan råka. Dessutom har de sinne för humor. Det är inte bara kung Gustaf, som tycker om dem. Av alla på Särö är de lika avhållna.

Efter detta blomster till värdfolket är det kanske lämpligt att bege sig på en rundvandring i Gövik.

Skyddad mot vinden av lummig grönska ligger byggnaden på Särös södra strand med utsikt över havet. Det ursprungliga huset uppfördes omkring 1880 av statsfruns föräldrar, konsul och fru John Lyon. Det var en ganska enkel sommarvilla, som senare tvenne gånger, åren 1923 och 1939, tillbyggdes efter ritningar av kabinettsskammарherre Keiller, som gett huset dess nuvarande hemtrevliga karaktär och ordnat det även som vinterbostad.

Södra verandan är, som ovan nämnts, det rum, där kung Gustaf helst uppehåller sig. Solen strömmar in genom de stora fönstren. Från sin plats ser kungen ut över det glittrande havet och Vallda Sandös grå klippor på andra sidan inloppet.

Rummets märkligaste möbel torde det runda konselj-bordet vara. ... många konseljer har av konung Gustaf hållits vid detta bord och två statsråd har där avlagt statsrådseden. Utan överord kan man om denna möbel säga att den är en historisk pjäs.

På väggarna hänger engelska färggravyrer med hästar och jaktscener som motiv. På den öppna spisen står utsökta kinesiska porslinsfigurer och på de breda fönsterborden ligger en vacker snäcksamling, snäckor i alla färger och former - precis vad man vill finna vid havets strand. På väggen observerar man vidare en sällsynt och vacker målning, en bild från Göteborg på 1700-talet av Weinberg.

När man går vidare till Stora salongen, genom blomsterrummet, lägger man märke till en intressant penn-

teckning "Örnboet i Nordanskog, Särö 1865" utförd av kabinettsskammарherrens farfar. Örnungarna sticker hungrigt upp halsarna efter de fiskar - tydligen vittlingar - som föräldrarna med väldiga vingslag bör hem till boet.

Stora salongen torde kunna räknas bland de vackraste interiörerna i Sverige av i dag. Den är fyndigt byggd i två plan för att där som balustrader kunna placera en utsökt samling antik kinesisk träskulptur. Över allt ser man där ostindiskt och kinesiskt porslin av stor skönhet. Intressantast torde de tvenne "Dragonvaserna" vara. Ursprungligen fanns det åtta stycken. August den starke av Polen - välkänd från vår historia - fick syn på vaserna hos konung Fredrik Wilhelm av Preussen. August som inte bara var kraftig utan även konstluskare fick genast stark längtan att förvärva de praktfulla vaserna. Ville möjligen kusin Fredrik Wilhelm gå med på en bytesaffär? Jo, de kunde ju låta tänka sig. Vad kunde kusin August erbjuda honom för vaserna? Ett polskt kavalleriregemente. Ett helt grannt dragonregemente med hästar, ryttare, lansar, standar trumpeter och allt. August visste vad hans preusiske kusin var svag för. Affären gjordes upp. Detta skedde år 1697. Tur för båda parter, ty efter ännu några år och de svenska segertrumpeterna smattrat vid Narva, Klissov och Holowczyn hade August den starke ej längre några dragonregementen att byta bort mot kinesiska vaser. Sedan stod vaserna några hundra år i Grune Gewölbe i Dresden. Första världskriget bröt ut och slutade med nederlag för Tyskland. Kungen av Sachsen abdikerade. Spartakisterna kom till makten. De nya herrarna tycket att det fanns onödigt mycket porslin i Grune Gewölbe. Två av dragonvaserna såldes under hand. Sex stod kvar. Ännu ett världskrig och det vackra Dresden med

dess oersättliga konstsamlingar smulades sönder vid ett förintande bombanfall. Vad som fanns kvar tog ryssarna. För icke länge sedan har den kommunistiske inrikesministern trots många protester, bestämt att alla slott i den ryssockuperade delen av Sachsen skall rivas och materialet användas till ladugårdar. Alla minnen från forna tider skall utplanas. Men två av kung Augusts praktfulla dragonvaser finnes alltjämt i behåll - på Särö.

I stora salongen hänger tre porträtt - två damer och en herre. Ett föreställer statsfruns mor, den vackra fru Carolina Lyon, född Zachau. Det var hon som föreslog att en villa skulle byggas vid Gövik, vilket då betraktades såsom något mycket originellt, ty detta vore att bygga mitt i vildmarken nere vid havet. Men hon var varm naturälskare och det blev som hon ville. Nästa dam är den ståtliga fru Louise Keiller, född Wijk, gift med kabinettskammarherrens farfar, Alexander Keiller, en av Göteborgs märkligaste män.

Alexander Keiller föddes år 1804 i Dundee i Skottland. Han härstammade från en irländsk släkt vid namn Kelleher, som några hundra år tidigare hade flyttat till Skottland. Familjens crest visar ett lejon, som reser sig i en murkrona och dess devis är "fortiter et celeriter" - kraft och snabbhet.

Alexander Keillers far var en driftig och framgångsrik skeppsredare och timmerhandlare. Med Sverige hade han stora affärer. Han hade tänkt att sonen Alexander skulle bli officer i Ostindien, där det fanns mycket att göra för en duktig skotte. Men därav blev intet. Den yngre sonen, David, fick övertaga den redan utskrivna officersfullmakten. Intet ont sagt om David - han blev en duktig och tapper officer och dog som en uppskattad man i

brittiska armén - men inte minst för Sverige var det tur att Alexander en stormig höstkväll företog en promenad längs stranden vid Kirkland.

När han gick där och funderade, fick han plötsligt syn på en död häst, som kastats upp av vågorna. Han gick fram till kadavret, stannade och började undersöka skelettets mekanik. Vilket genialt ingenjörsarbete var väl detta av den Allsmäktige, tänkte han. Allt var så ändamålsenligt. Med en stod det klart för Alexander Keiller att han ville bli injengör.

Den av havet på stranden av Kirkland uppkastade döda hästen blev det direkta upphovet till Keillers verkstad och slutligen till Götaverken och många tusentals hästkrafter som i detta ögonblick arbeta under svensk flagg.

År 1825 kom Alexander Keiller till Göteborg. Naturen påminde honom om hans skottiska hembygd. Här ville han gärna försöka bryta sig en levnadsbana på det industriella området. Med optimism och seg energi grep han sig verket an. God hjälp fick han av sin väl^{or} och sväger, kommerc-rådet Olof Wijk. Tyvärr tillåter utrymmet ej här att ingående skildra Keillers märklige levnadsbana. Han anlade spinnerier, byggde gasverk och monterade ångmaskiner. År 1850 byggdes den första järnångaren vid Keillers verkstad. Västland skapades, tusentals arbetare fick, tack vare den driftige skottens initiativ och verksamhetslust, en tryggad existens och ett säkert levebröd. Det var män sådana som Alexander Keiller, vilka under förra seklet byggde upp Göteborg. Själv skicklig tecknare hyste han ett varmt intresse för konst och understödde med råd och pengar en rad målare och skulptörer bl.a. Molin, vars första arbete i marmor beställdes av honom.

Keiller var en reslig gestalt och förblev i sin fulla kraft till sin död vid 70 års ålder. In i det sista var hans huvud fyllt med idéer och storslagna arbetsförslag, och det var med uppriktig saknat som hans arbetare följde honom till graven. En erinran om hans livsgärning finner man på altanen utanför Gövik. Det är ringklockan från Göteborgs mekaniska verkstad, som under årtionden ringde in den nya arbetsdagen och ringde ut den, när den blå skymningen sänkte sig över den idoga staden vid Göta Älv.

Från Stora salongen kommer man in i Biblioteket. Förutom många hyllor med vackra bokband lägger man där märke till en sällsynt samling kinesiska gravfynd från tiden omkring Kristi födelse. Där hänger även Östermans porträtt av värdfolket och ett porträtt av kabinett-kammarherrens far, som även spelade en framträdande roll i Göteborgs historia. Se Tillskrift sid 14 e.

Mitt i huset ligger förmaket, Göviks ursprungliga samlingsrum, kring vilket de nya rummen grupperats. Ovanför spisen hänger kung Gustafs porträtt i olja, gåva av Majestätet till värdfolket. Där hänger vidare en av Wahlbergs bästa dukar "Skogsträsk i Småland" samt en duk av fransmannen Callot "Syrsan".

Så kommer vi in i matsalen, vars väggar äro täckta av blått och vitt ostindiskt porslin. Det har
tillskrift sid 14 a. *sid 88*

Denna Alexander Keillers son James, blev chef för den stora verkstaden och under hans kloka och kraftiga ledning utvecklades företaget snabbt. En av hans största livsgärningar var grundandet av bebyggelsen mitt emot Göteborgs centrum på andra sidan av Göta Elv.

I avsikt att förbereda en utvidning av skeppsvarvet och eventuellt överflyttning av mekaniska verkstaden i Göteborg till Hisingssidan, inköpte han stora delar av vassmarkerna därstädes, bildade en sammanslutning av alla vassdelägare, anlade fördämningar och ett pumpverk samt torrlade hela det stora vassområdet, som efter utlagd stadsplan kallades Hisingstad och utgjorde början till den centrala bebyggelsen i Lundby.

När skeppsvarvet år 1906 övergick till Götaverken skänkte han Stora Hamberget till Göteborgs stad att under namn av Keillers Park upplåtas till folkpark.

sin egen sällsamma historia.

En vinterdag 1904 ropade dåvarande ingenjör James Keiller jr in en ostindisk skål på en auktion efter en gammal dam. När han studerad den närmare upptäckte han på baksidan några av de vita snäckor, som förekommer överallt längs Kattegattsstränder. Konstigt! Hade skålen legat i havet? Han började verkställa undersökningar.

Damen hade köpt skålen av en sjökapten Lampa, som år 1875 hade sökt börja vraket efter ostindiefararen "Göteborg", som den 12 september 1745 efter två och ett halvt års bortovaro på resa till Ostindien ankom till Vinga, lyckligt passerade genom den farliga skärgården, blott för att ränna på den s.k. Runnebådan i inloppet och gå till botten med den dyrbara lasten. Sedan den dagen fick grynnan namnet "Göteborgsgrundet."

Lampa hade hoppats finna silvertackor på vraket. Han hade nämligen hört sägas att det skulle ha funnits dylika i lasten, men detta var tyvärr ett misstag. Han fann däremot en hel del zinktackor och han tog upp en mängd ekbjälkar, vilka av vatten och ålder blivit hårda och svarta som ebenholtz och därför begärligt inköptes av stadens svarvare och skomakare, som av detta trä funno ypperligt material till skoläster och stövelknektar. Han fann vidare en hel del ostindiskt porslin, men då detta dels vid denna tid ej ansågs äga något särskilt värde, dels myndigheterna avkrävde Lampa tull för det bärgade godset, gav han upp arbetet.

James Keiller forskade vidare. Skeppet "Göteborg" hade varit ett av Ostindiska kompaniets största fartyg. Kompaniet, vars första oktroj 1746 skulle utlöpa, och vars direktör var den berömda Niklas Sahlgren, hade med skeppet väntat en stor last kinesiskt te och ostindiskt porslin. Besvikelsen hade därför blivit stor, då fartyget förlist endast någon timmes seglats från målet. Med dåtidens primitiva utrustning hade man emellertid försökt bärga så mycket som möjligt. En stor del av teet togs sålunda upp och inköptes av befolkningen, som torkade det i sina bakugnar och sålde det med god förtjänst. Smaken hade visserligen varit något salt och teet hade krävt mycket socker för att bli njutbart, men det var i alla fall garanterat äkta kinesiskt te.

Traditionen förmåler att med detta te även följde kakerlackor, vilka tidigare hade varit okända i landet. De kinesiska kackerlackorna var seglivade. Kallbadet vid Hunnebådan besvärade dem ej nämnvärt och när de så värmdes upp i de göteborgska bakugnarna kände de att de skulle stortrivas i Sverige. De spred sig med anmärkningsvärd snabbhet i Göteborg med omnejd och deras avkomlingar lever och frodas där ännu i denna dag.

Göteborgsgrundet var sålunda ej helt okänt i göteborgska sjöfartskretsar. Man hade rent av funderat på att spränga bort det med dynamit. Detta skulle ha kostat c:a 2.000 kr. vilket var mycket pengar på den tiden. Sedan stadens färder förhört sig med sjömanskorporationer-

na och fått till svar att Göteborgsgrundet var så väl känt att det inte lade hinder i vägen för sjöfarten lät man förslaget falla. Några år senare råkade dock den stora Wilsonångaren "Ariosto" ränna upp på det lilla grundet och med knapp nöd rädda sig ur en ytterst farlig situation, vilket var nog så förmädligt.

- Där måste bestämt finnas mer att bärga tänkte James Keiller, då han en dag var på väg till sitt kontor. Men vilka formaliteter måste man iakttaga. I detsamma stötte han samman med en bekant i Landskansliet, herr Torin.

- De uppgifterna kan du få av mej om en timme, sade Torin, då han hört vad James Keiller funderade på.

- Det vore utmärkt, för jag far i kväll till Italien, utbrast Keiller.

En stund senare låg alla erforderliga anvisningar på hans skrivbord. Han lät skriva ut och underteckna en anhållan till Länsstyrelsen, vari han begärde privilegium på "bärgning av gods och delar från det enligt uppgift år 1745 vid den s.k. Hunnebådan i Göteborgs skärgård sjunkna ostindiefararen "Göteborg". Så skyndade han hem och avreste belåten till det soliga Italien.

När han återkom till hemstaden, hade Länsstyrelsen avgivit sitt svar. Han beviljades det begärda privilegiet men mot vissa villkor. Han skulle låta upprätta en fullständig uppmätning av fyndplatsen. Arbetet fick ej förorsaka uppgrundning av segelleden.

Bärgningen skulle utföras inom två år och för densamma hade bärgaren att iakttaga en hel del gentemot tull- och lotsverket. Det var alltså bara att sätt i gang.

Efter att ha gjort ett överslag om vad bärgningen skulle kosta beslöt Keiller att erbjuda sin sväger Lyon, att dela 50-50 i kostnader och vinst, ett anbud som denne gärna antog.

Två dykare engagerades och med hjälp av sin pålitlige varvsinspektör vid Göteborgs mekaniska verkstad monterade Keiller en lyftkran på en präm, som bogserades ut till Hunnebådan.

Dykarna gick ned och kom upp - tomhänta. De dök dag efter dag, alltjämt utan att finna något spår av "Göteborg". När de hållit på en vecka gjorde familjerna Keiller och Lyon en seglats ut till fyndplatsen. När de så stodo där på däck och skämtade om det magra resultatet, kom en av dykarna plötsligt upp med en ostindisk tallrik i handen. Han hälsades med jubelrop. "Göteborg" var lokaliserat. Det visade sig nu att vraket så småningom glidit ned från klippan och låg i sand och lera nedanför grynnan.

Dykarnas arbete blev ansträngande. Meter efter meter måste de arbeta sig fram genom de i leran nedsjunkna resterna av vraket. De kunde ej använda spadar utan måste arbeta uteslutande med händerna, vilka dock skyddades med tjocka gummihandskar. Men arbetet var inte otacksamt. Dykarna fyllde korg efter korg med ostindiskt porslin. Under de två somrar bärgningen pågick fick de upp inte

mindre än 4361 fullständigt hela pjäser, förutom tusentals skärvor. Lampa hade tydligen trampat omkring ganska värds-löst i vraket, letande efter sina silvertackor.

Varje fynd ritades noga in på en skiss. På så vis fick man så småningom en mycket klar bild av lastningsprin-ciperna på en ostindiefarare. Man fick inte bara upp porslin utan även en mängd andra föremål. Där dök det upp telädor och zinktackor, ankarkättingen, en hel del block från rig-gen. Slutligen lyften den väldiga kölstocken av ekvirke upp ur havet.

Till souvenirerna från "Göteborg" hörde vidare ett till bålslav format kokosnötskal och två rullar kinesiskt siden. De senare var dock så illa medfarna av vistelsen i vattnet att de föllo sönder, då man sökte rulla ut dem.

Genom bärgningen av porslinet erhöll man en utomordent-ligt rikhaltig monasterkollektion, som ger sena tiders forska-re en klar inblick i den kinesiska porslinstillverkningen åren före 1745. Alla de påträffade föremålen fördelades mell-lan bärgarna. Göteborgs museum erhöll även i gäva en del av fynden. Dock måste hela samlingen kvarstå på förråd tills dess äganderätten fastställts. Tullverket frångår nämligen aldrig sina bestämmelser. Under ett år och en dag efterlyste Tullverket ägarna till det bärgade fartyget. Men 160 år hade flytt sedan den sorgliga septembernatten, då "Göteborg" förliste och Niklas Sahlgren sov sedan mer än ett sekel i sitt ståtliga gravkor vid Tölö kyrka utanför Kungsbacka.

Kabinettsskammarherre Keiller funderade under många år på vad han skulle ta sig till med alla de tusentals ostindiska porslinsskärverna, som kommit på hans del. Slutligen fick han en idé. Han lät göra golvplattor av dem. Det blev mycket vackra och starka plattor, golv som besökaren genast observerar då han kommer till Gövik.

När man kommer ut på gårdsplanen, ser man till vänster en tudelad berghäll, på vilken är inristad kung Gustafs namnteckning och årtalen, då han bott på Gövik. År 1897 kom han hit för första gången med sin gemål och sina söner, vägledad av sin far, som ville att han skulle lära känna denna gröna ö vid Kattegatts strand.

Sten är en mycket hård materia. Under tre tusen år har stenarna i Kujlet värmts av sommars sol och slipats av vintrars stormar. Likväl ligger de kvar som ett minne över en hövding. Det är väl därför mycket möjligt, att Kunghällen vid Gövik om ytterligare tre tusen år kommer att ligga där den ligger, skuggad av ekar, omsusad av tallar. Och vandraren kommer väl att stanna framför hällen och söka tyda den då runnötta skriften. Kanske lever det då kvar en vacker sägen på ön, som berättar om en konung som för mycket, mycket länge sedan bodde där. Vildkaprifolen och linnean ger säkert sagan färg och fantasien flykt. Vandraren kommer att för sin inre syn se vitklädda damer i sago-kungens sommarhov och tänka på lyckliga stunder.

Vågorna kommer att rulla in mot stranden och brytas i skum mot klipporna. Sten är en hård materia, men hav och himmel är oföränderliga. Om årtusenden kommer havet att vara lika blått och himlen lika klar och sommarsolen stråla över Särö.